

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Efektīvi un saskaņoti ES pasākumi cīņai pret krāpšanu nodokļu jomā, nodokļu apiešanu, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un nodokļu oāzēm”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2020/C 429/02)

Ziņotājs: **Javier DOZ ORRIT**

Pilnsapulces lēmums	20.2.2020.
Juridiskais pamats	Reglamenta 32. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa:	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	20.7.2020.
Pieņemts plenārsesijā	18.9.2020.
Plenārsesija Nr.	554
Balsojuma rezultāts	216/2/2
(par/pret/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Neraugoties uz ES un daudzu valdību centieniem, kā arī svarīgu Eiropas direktīvu (Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīva (AMLD) un Nodokļu apiešanas novēršanas direktīva (ATAD))⁽¹⁾ un ESAO nodokļu bāzes samazināšanas un peļņas novirzīšanas programmas (BEPS) stāšanos spēkā, apjoms, kādā notiek krāpšanās nodokļu jomā, izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, kā arī nodokļu apiešana, joprojām ir ļoti svarīgs temats Eiropas valstu publisko finanšu jomā.

1.2. EESK ierosina izstrādāt Eiropas pakta efektīvai cīņai pret krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, nodokļu apiešanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. EESK aicina Eiropas Komisiju nākt klajā ar politisku iniciatīvu, iesaistot šā mērķa sasniegšanā valstu valdības un pārējās Eiropas iestādes, kā arī pilsonisko sabiedrību, lai veicinātu tam nepieciešamo vienprātību. Dalībvalstu sadarbībai jābūt galvenajam pakta pilāram.

1.3. EESK aicina Eiropas iestādes un dalībvalstis paredzēt vajadzīgos finanšu līdzekļus un cilvēkresursus spēkā esošo Eiropas tiesību aktu efektīvai piemērošanai un apņemties pieņemt jaunus normatīvos un administratīvos pasākumus, ja tas vajadzīgs, lai efektīvi apkarotu noziegumus un sliktu praksi nodokļu jomā, kā arī nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un nodokļu oāžu darbības. Tādēļ ir jāveic pastāvīgs katra pasākuma piemērošanas rezultātu novērtējums.

1.4. EESK uzskata, ka būtiska ir dalībvalstu apņemšanās izskaust negodīgus un kaitnieciskus nodokļu konkurences veidus. Tas tiek atkārtoti apstiprināts arī EESK atzinumā “Nodokļi un kvalificēta vairākuma balsošana”⁽²⁾ attiecībā uz vajadzību veicināt debates par pakāpenisku pāreju no vienprātības uz kvalificēta vairākuma balsošanu nodokļu jautājumos.

1.5. Lai veidotu iedzīvotāju izpratni par noziegumiem un sliktu praksi nodokļu jomā un nodrošinātu taisnīgu nodokļu uzlikšanu, svarīga nozīme ir aktīvai pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība sekmēs pakta mērķu sasniegšanu un tā piemērošanu. Darba devēju un to organizāciju līdzdalība ir ļoti svarīga, lai gūtu panākumus minētajā jomā. Ir jānodrošina, lai pieņemtajiem likumdošanas pasākumiem nebūtu pārmērīgas ietekmes uz uzņēmumiem, kuri ievēro savas nodokļu saistības, uzliekot tiem pārmērīgu administratīvo slogu. Efektīva un steidzama rīcība pret noziedzību un sliktu praksi nodokļu jomā piesaistīs papildu publiskos finanšu līdzekļus, lai palīdzētu finansēt atveseļošanas plānus pēc pandēmijas, ekonomikas zaļo un digitālo pārvēidi, kā arī Eiropas sociālo tiesību pilāra izveidi.

⁽¹⁾ Šeit un turpmāk tiek izmantoti akronīmi angļu valodā.

⁽²⁾ OV C 353, 18.10.2019., 90. lpp.

1.6. Ekonomikas digitalizācija nodokļu iestādēm rada jaunus izaicinājumus, jo tā var radīt jaunas metodes agresīvai nodokļu plānošanai vai finanšu noziegumiem un sliktai praksei. Tomēr ekonomikas digitalizācija, izmantojot efektīvāku administratīvo sadarbību un datu apmaiņu, nodokļu iestādēm rada arī jaunas iespējas apkarot šādu praksi.

1.7. Lai uzlabotu rezultātus šādu noziegumu un sliktās prakses apkarošanā, ir jāstiprina politiskā, administratīvā, policijas un tiesu iestāžu sadarbība gan tieši starp dalībvalstīm, gan starp dalībvalstīm un ES, jānostiprina šādas sadarbības juridiskais pamats un jānodrošina pietiekami finansiālie resursi un cilvēkresursi finanšu izlūkošanas vienībām (FIU), nodokļu iestādēm, Eiropas uzraudzības struktūrām un citiem šādas apkarošanas dalībniekiem.

1.8. Lai uzlabotu darbību efektivitāti, ir jāsaņem ar kopēju redzējumu par šiem noziegumiem un sliktu praksi, to savstarpējo saistību un saikni ar ekonomiskajiem un finanšu noziegumiem un politisko korupciju, kā arī par nodokļu oāžu būtisko nozīmi to veicināšanā un slēpšanā. Par ES prioritāru mērķi vajadzētu izvirzīt nodokļu oāžu veiktas noziedzīgas darbības izskaušanu.

1.9. Šāda politika ir vajadzīga jebkuros apstākļos, tomēr EESK uzskata, ka Covid-19 pandēmijas izraisītajā situācijā ir svarīgi, lai tā kļūtu par Savienības, valstu valdību un Eiropas pilsoniskās sabiedrības politisko un ētisko prioritāti. Laikā, kad pandēmijas radīto veselības, ekonomikas un sociālo seku novēršanai ir vajadzīgs tik daudz publisko finanšu līdzekļu, ir nepieļaujami, ka liela to daļa tiek nelikumīgi novirzīta nedaudzu personu privātā labuma gūšanai, tieši kaitējot vairumam darba ņēmēju, uzņēmumu, pašnodarbinātu personu, aprūpējamo personu un pensionāru, kuri pilda savas nodokļu saistības.

1.10. EESK atbalsta jauno rīcības plānu attiecībā uz visaptverošu ES politiku nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai⁽³⁾, ko Eiropas Komisija iesniedza 2020. gada 7. maijā. Komiteja uzskata, ka tas būtu steidzami jāsteno. EESK atbalsta ierosinātos pasākumus, kas paredzēti nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pašreizējā tiesiskā regulējuma efektīvai īstenošanai, vienota ES noteikumu kopuma izstrādi, Eiropas uzraudzības iestādes izveidi un pārējos rīcības plāna pilārus. ES un dalībvalstīm ir jāsaņem kopēja nostāja tādos starptautiskos forumos kā FATF (ESAO), G20 un ANO. EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka veicamajos pasākumos ir jāievēro Eiropas tiesību akti datu aizsardzības jomā Eiropas Savienības Tiesas judikatūra, kā arī jānodrošina, lai to radītais administratīvais un finansiālais slogs dalībvalstīm un atbildīgajiem subjektiem būtu pēc iespējas mazāks.

1.11. EESK aicina Eiropas Komisiju novērtēt pašreizējo sarakstu ar jurisdikcijām, kuras nesadarbojas nodokļu jomā, un izskatīt iespēju noteikt papildu kritērijus, lai nodrošinātu, ka šajā sarakstā ir iekļautas visas nodokļu oāzes. Komiteja arī aicina noteikt atbilstīgus pasākumus, lai uzņēmumi un privātpersonas nevarētu veikt nepamatotus darījumus ar savām finanšu iestādēm.

1.12. EESK atzinīgi vērtē nodokļu rādītāju ieviešanu Eiropas pusgadā un aicina dalībvalstis ievērot attiecīgos norādījumus, kas minēti konkrētai valstij adresētajos ieteikumos (KVAI), kā arī ierosina, lai Eiropas Komisija tajā iekļautu procedūru nodokļu sistēmu efektivitātes, taisnīguma, pietiekamības un pienācīgas darbības novērtēšanai.

1.13. EESK aicina Eiropas direktīvas attiecināt uz mākslas darbiem un citiem augstvērtīgiem aktīviem, jo īpaši tiem, kas atrodas brīvostās un muitas noliktavās, un pakāpeniski atcelt dažās dalībvalstīs noteiktos režīmus, ar ko piešķir pilsonību vai uzturēšanās tiesības apmaiņā pret ieguldījumiem, kā arī izskaust uzrādītāja akciju nepārredzamību.

1.14. EESK uzskata, ka attiecībā uz izvairīšanos no nodokļu maksāšanas būtu jāpiemēro Piektās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīvas (AMLD) noteikumi par uzņēmumu un trastu faktisko īpašnieku centralizēto un publisko reģistru. EESK arī prasa ieviest atbilstošas procedūras, lai mazajiem un vidējiem uzņēmumiem atvieglotu reģistrācijas prasību izpildi.

1.15. EESK atbalsta globālu risinājumu ESAO darba ietvaros attiecībā uz tādu uzņēmumu aplikšanu ar nodokļiem, kuriem ir nozīmīga digitāla klātbūtne, bet, ja līdz 2020. gada beigām vienošanās netiks panākta, Eiropas Savienībai būtu jāatsāk iniciatīva par nodokļa uzlikšanu lielajiem digitalizētajiem uzņēmumiem.

1.16. Būtu jāpārskata Nodokļu apiešanas novēršanas direktīva (ATAD), lai tajā iekļautu noteikumus par nodokļu režīmu saistībā ar zemu nodokļu jurisdikciju un par tādu dividenžu vai kapitāla pieauguma repatriāciju, kas nav aplikti ar nodokļiem ārvalstīs.

⁽³⁾ C(2020) 2800 final.

1.17. Valstu finanšu izlūkošanas vienības ir jāatbalsta finansiāli un tehniski, un ir jāveicina cieša sadarbība starp tām un starp nodokļu iestādēm, kā arī starp valstu policijas iestādēm un Eiropu kriminālvarjāšanā par noziegumiem nodokļu un finanšu jomā.

1.18. EESK aicina Komisiju veikt pētījumu par čaulas sabiedrību lomu saistībā ar krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, nodokļu apiešanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kā arī, ņemot vērā tā secinājumus, grozīt Nodokļu apiešanas novēršanas direktīvu, Kapitāla prasību direktīvu un Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīvu, lai novērstu noziegumu izdarīšanu un ar to saistīto sliktas prakses veicināšanu.

1.19. EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis izpētīt minimālo faktisko nodokļu uzlikšanu uzņēmumu peļņai un šādas koncepcijas iespējamo piemērošanu.

1.20. EESK ierosina ES tirdzniecības vai ekonomikas nolīgumos saskaņā ar PTO principiem un noteikumiem iekļaut nodaļu ar noteikumiem cīņai pret noziegumiem nodokļu jomā, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un agresīvu nodokļu plānošanu, kā arī par nodokļu iestāžu sadarbību.

2. Vispārīga informācija

2.1. Krāpšanas nodokļu jomā, izvairīšanās no nodokļu maksāšanas, nodokļu apiešanas un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apmērs makroekonomiskajā ziņā Eiropā un pasaulē ir ļoti ievērojams. Šādām darbībām ir nepārprotama pārrobežu dimensija. To īstenošanā galvenā loma ir nodokļu oāzēm, kurās tiek turēts un novirzīts kapitāls no lieliem uzņēmumiem un lieliem tādu privātpersonu īpašumiem, kas izvairījušies no nodokļu maksāšanas vai to apgājuši, kā arī finanšu līdzekļi, kuru avots ir politiskā un ekonomiskā korupcija un noziedzīgās ekonomikas organizācijas.

2.2. Nav vispārpieņemtas nodokļu oāžu definīcijas, lai gan visās šajās oāzēs nodokļi ir nulles līmenī vai ļoti mazi, un klientu un plūsmu nepārredzamība ir ierasta prakse. Nodokļu oāzes nosaka, izmantojot sarakstus, kuros nesadarbošanās izriet no atteikuma sniegt informāciju nodokļu iestādēm un sadarbīties ar tiesībsargājošajām iestādēm. Atzīts ir ESAO saraksts ⁽⁴⁾ un divi ES saraksti: par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu un par izvairīšanos no nodokļu maksāšanas ⁽⁵⁾. F&D (SVF) monogrāfijā tiek lēsts, ka privātpersonu bagātība ārzonu finanšu centros ir 7–8,7 triljoni USD ⁽⁶⁾ (8–10 % no pasaules IKP).

2.3. SVF lēš, ka izvairīšanās no nodokļu maksāšanas valdībām izmaksā apmēram 3 triljonus USD gadā ⁽⁷⁾. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta (EP) sniegtajiem aprēķiniem Eiropas Savienībā šī summa sasniedz 825 miljardus EUR ⁽⁸⁾, un PVN iekasēšanas deficīts, kas rodas galvenokārt krāpšanas dēļ, sasniedz aptuveni 147 miljardu EUR gadā, no kuriem 50 miljardus veido pārrobežu "karuseļveida krāpšana" ⁽⁹⁾.

2.4. Ar nodokļu apiešanu ne vienmēr tiek pārkāpts likuma burts, bet gan tā gars. Nodokļu oāzes saņem aptuveni 600 miljardus USD gadā no uzņēmumu ienākuma nodokļa apiešanas ⁽¹⁰⁾. ES zaudējumi ir 160–190 miljardi EUR gadā ⁽¹¹⁾. Nodokļu apiešana sešās dalībvalstīs rada 42,8 miljardu EUR lielus nodokļu ieņēmumu zaudējumus pārējās 22 valstīs ⁽¹²⁾. F&D (SVF) uzskata, ka 40 % no pasaules ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem (ĀTI) jeb aptuveni 15 triljoni USD, tiek novirzīti čaulas uzņēmumiem (bez jebkādas saimnieciskās darbības), bieži vien kā holdingi, kuros apvienoti darbojošies meitasuzņēmumi. Vairums no tiem atrodas piecās Eiropas valstīs ⁽¹³⁾.

⁽⁴⁾ FATF augsta riska jurisdikcijas ir tikai divas (Ziemeļkoreja un Irāna). FATF Paaugstinātās uzraudzības jurisdikcijas ietver astoņpadsmit valstis. Abi atjaunināti 2020. gada 21. februārī.

⁽⁵⁾ Sarakstā, kas minēts Komisijas Deleģētajā regulā (ES) 2020/855 (2020. gada 7. maijs) (OV L 195, 19.6.2020., 1. lpp.), iekļautas divdesmit paaugstināta riska teritorijas saistībā ar nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un terorisma finansēšanu. Pārskatītajā sarakstā ar jurisdikcijām, kas nesadarbojas, izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un to apiešanas dēļ ir iekļautas divpadsmit, un tām jāpievieno vēl divdesmit, kuras tiek uzraudzītas.

⁽⁶⁾ Lipton D., *Shining a Light*, 4. lpp., un Shaxson N., *Tackling Tax Havens*, 7. lpp., citējot Zucman G., (2017). SVF, F&D, 2019. gada septembris.

⁽⁷⁾ Bhatt, G., *Editor's Letter*, SVF, Turpat 2. lpp.

⁽⁸⁾ Eiropas Parlamenta 2019. gada 26. marta rezolūcija par finanšu noziegumiem, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanu, 24. punkts.

⁽⁹⁾ Eiropas Parlaments, turpat, 142. un 143. punkts.

⁽¹⁰⁾ Shaxson N., *Tackling Tax Havens*. SVF, turpat, 7. lpp.

⁽¹¹⁾ Eiropas Parlaments, turpat, 19. punkts.

⁽¹²⁾ Eiropas Parlaments, turpat, 328. punkts.

⁽¹³⁾ Damgaard J., Elkjaer T., Johannesen N., *The Rise of Phantom Investments*, 11.–13. lpp. SVF, F&D, 2019. gada septembris.

2.5. Saskaņā ar ANO datiem nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana veido 2–5 % no pasaules IKP ⁽¹⁴⁾. Nesenie gadījumi, piemēram, *Danske Bank* (pēc sākotnējām aplēsēm aptuveni 200 miljardi EUR) ⁽¹⁵⁾ vai *Swedbank* (37 miljardi EUR) ⁽¹⁶⁾, liecina par trūkumiem cīņā pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, neraugoties uz direktīvām un uzraudzības iestāžu darbu.

2.6. Papildus finanšu nozarei ir arī citi nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kanāli: mākslas, dimantu un dārgmetālu tirgi, brīvostas, muitas noliktavas, speciālās ekonomiskās zonas utt. Straujās tehnoloģiskās pārmaiņas nodrošina jaunus risinājumus, izmantojot virtuālos aktīvus un blokkēdi. Tas pats attiecas uz izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanas procedūrām: dividenžu un kuponu nodokļu mazināšanu, veicot *cum-ex* darījumus (55,2 miljardi EUR); agresīvu nodokļu plānošanu; slepeniem nolīgumiem starp valstīm un starptautiskiem uzņēmumiem, kas būtiski samazina to nodokļu saistības; pilsonības vai uzturēšanās tiesību piešķiršana ārvalstniekiem apmaiņā pret ieguldījumiem. E-komercija, platformu ekonomika un digitālā ekonomika kopumā rada jaunus nodokļu pārkāpumu un nodokļu apiešanas veicināšanas riskus, kā arī jaunas izsekošanas un kontroles iespējas.

2.7. Ž. K. Junkera vadītā Komisija veica ļoti aktīvu darbu cīņā pret nodokļu pārkāpumiem un nodokļu apiešanu: 26 likumdošanas iniciatīvas un 57 dažādas citas iniciatīvas. Cīņai pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un terorisma finansēšanu ir paredzētas divas direktīvas – ceturrtā un piektā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīva (2015. un 2018. gads). Piektās direktīvas transponēšana tika pabeigta 2020. gada janvārī, un tas nodrošina uzlabojumus turētāju identificēšanā, informācijas apmaiņā un sadarbībā starp finanšu izlūkošanas vienībām, kā arī atbildīgo subjektu darbības jomas paplašināšanā, vienlaikus ieviešot virtuālo valūtu kontroli. Praktiskie rezultāti nav apmierinoši: joprojām ir pietiekami daudz trūkumu un nepilnību, kaut arī Komisija ļoti aktīvi darbojas savu ierobežoto pilnvaru robežās (2019. gada novērtējums) ⁽¹⁷⁾. Pavisam nesen Eiropas Revīzijas palāta ir sākusi revīziju, lai novērtētu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanas efektivitāti banku nozarē ⁽¹⁸⁾, un Eiropas Komisija ir cēlusi prasību Tiesā pret trim dalībvalstīm par neatbilstībām Ceturrtās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīvas piemērošanā ⁽¹⁹⁾.

2.8. Eiropas Komisija 2020. gada 7. maijā nāca klajā ar jaunu rīcības plānu attiecībā uz visaptverošu Savienības politiku nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanai ⁽²⁰⁾ un ar Deleģēto regulu ⁽²¹⁾, kurā iekļauts to valstu un jurisdikciju saraksts, kuras šajā nolūkā nesadarbojas. Pamatojoties uz spēkā esošā tiesiskā regulējuma piemērošanas atšķirību novērtējumu un secinājumu, ka vērojamas “nopietnas nepilnības noteikumu izpildē” un paužot vēlmi, ka “vajadzētu pastāvēt absolūtai neiecietībai pret nelikumīgi iegūtiem līdzekļiem”, plāns ir sadalīts sešos pilāros:

- nodrošināt, ka tiek efektīvi īstenots spēkā esošais regulējums, sākot ar NILL direktīvu pilnīgu transponēšanu,
- izveidot vienotu ES noteikumu kopumu, izmantojot grozītu direktīvu un regulu,
- izmantojot lēģislatīvu priekšlikumu, ieviest procedūras un izveidot ES līmeņa uzraudzības iestādi,
- izveidot sadarbības un atbalsta mehānismu, kas paredzēts FIU, un savstarpēji savienot valstu banku kontu centrālos reģistrus,
- nodrošināt krimināltiesību noteikumu izpildi un uzlabot informācijas apmaiņu,
- stiprināt ES regulējuma starptautisko dimensiju.

Lai īstenotu minētos pilārus, 2021. gada pirmajā ceturksnī tiks iesniegti četri lēģislatīvi priekšlikumi.

⁽¹⁴⁾ UN: UNODC *Money-Laundering and Globalization* (Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un globalizācija).

⁽¹⁵⁾ Eiropas Parlaments, turpat, 236. un 237. punkts.

⁽¹⁶⁾ Eiropas Parlaments, turpat, 235. punkts. *Financial Times*, 2020. gada 23. marts.

⁽¹⁷⁾ COM(2019) 360 final, 370 final, 371 final un 372 final, 2019. gada 24. jūlijs. Īpaši jāatzīmē COM(2019) 373 final – Ziņojums par tādu neseno iespējamās nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas gadījumu novērtēšanu, kuros iesaistītas ES kredītiestādes.

⁽¹⁸⁾ 2020. gada 11. jūnijs: <https://www.eca.europa.eu/lv/Pages/DocItem.aspx?did=53979>.

⁽¹⁹⁾ 2020. gada 2. jūlijs: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/IP_20_1228.

⁽²⁰⁾ C(2020) 2800.

⁽²¹⁾ Komisijas Deleģētā regula (ES) 2020/855 (2020. gada 7. maijs).

2.9. Otrā lielākā Eiropas Komisijas darbības joma ir bijusi nodokļu apiešanas joma, kas saistīta ar iniciatīvām attiecībā uz nodokļu uzlikšanu digitālajā ekonomikā un uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi. Ar savu stratēģiju tā ir centusies panākt efektīvu aplikšanu ar nodokļiem, kas liek starptautiskiem uzņēmumiem maksāt tiesību aktos noteikto tur, kur tie rada vērtību, saskaņā ar ESAO BEPS rīcības plānu, jo īpaši ierobežojot uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes samazināšanu, atskaitot procentus, autoratlīdzības un citas finanšu priekšrocības. Galvenais tiesību akts šajā jomā ir bijusi ATAD direktīva (2016), kas 2017. gadā grozīta, iekļaujot tajā hibrīdneatbilstības (ATAD 2) ⁽²²⁾. Tās rezultātus vēl nav iespējams novērtēt. Ir pieņemti arī tiesību akti, kuru mērķis ir sekmēt tādu strīdu izšķiršanu, kas saistīti ar nodokļu dubulto uzlikšanu ⁽²³⁾. 2018. gadā stājās spēkā jauna regula par Savienības teritorijā ievestās skaidras naudas vai no tās izvestās skaidras naudas kontroli ⁽²⁴⁾.

2.10. Eiropas Komisija nodokļu apiešanu ir ņēmusi vērā savās likumdošanas iniciatīvās attiecībā uz nodokļu uzlikšanu digitālajā ekonomikā un uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi. Komisija 2018. gadā ierosināja divas direktīvas par nodokli uzņēmumiem, kuriem ir nozīmīga digitāla klātbūtne, un par ienākuma nodokli lieliem digitāliem uzņēmumiem. Komisija 2016. gadā ierosināja divas citas direktīvas par kopējo uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KUIINB) un kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUIINB). KKUIINB ir ļoti svarīga nozīme nodokļu apiešanas apkarošanā. Paralēlas sarunas ESAO ietvaros un dažu dalībvalstu iebildumi ir aizkavējuši šo direktīvu pieņemšanu. Ņemot to vērā, Eiropas Komisija nāca klajā ar paziņojumu (2019), kurā ierosināts uzsākt debates, lai lēmumus par nodokļu jautājumiem pieņemtu ar kvalificētu balsu vairākumu.

2.11. Būtiski svarīga ir nodokļu iestāžu sadarbība ar citām dalībvalstu iestādēm, izmantojot automātisku nodokļu informācijas apmaiņu (AEOI ⁽²⁵⁾), kā arī pārredzamība. Ir pat apstiprinātas sešas direktīvas par administratīvo sadarbību. Sākot no pirmās (2011/16/ES ⁽²⁶⁾) līdz jaunākajai direktīvai ((ES) 2018/822 ⁽²⁷⁾), ir paplašināts pienākums atklāt kontu, finanšu aktīvu un darījumu, kā arī visu produktu, tostarp vērtspapīru un dividenžu, faktiskos īpašniekus. Ir panākts progress prasībās katrai valstij attiecībā uz automātiskās informācijas apmaiņu par nodokļu nolēmumiem un lielo uzņēmumu finanšu informācijas apmaiņu (pārskati par katru valsti ⁽²⁸⁾). Finanšu un citas informācijas izmantošana kriminālvajāšanā par noziegumiem ir reglamentēta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/1153 ⁽²⁹⁾.

2.12. Ž. K. Junkera vadītā Komisija pievērsās dažu dalībvalstu slepenajiem nolīgumiem ar starptautiskiem uzņēmumiem, kuri gandrīz nemaksā nodokļus attiecīgajās valstīs. Tā arī Eiropas pusgadā ieviesa nodokļu rādītājus. Jaunākajos konkrētai valstij adresētajos ieteikumos (KVAI) ir norādīts, ka dažās valstīs tiesību aktu piemērošana ir neapmierinoša attiecībā uz agresīvu nodokļu plānošanu vai faktisko īpašnieku identificēšanu. Dalībvalstu sadarbība ir būtiski jāuzlabo. Neraugoties uz zināmu progresu, nav īpaši samazinājies krāpšanas nodokļu jomā, nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizēšanas un nodokļu apiešanas gadījumu skaits, un dažos gadījumos – piemēram, saistībā ar kapitāla plūsmu uz čaulas uzņēmumiem – palielinās.

2.13. Pēdējos piecos gados EESK ir pieņēmusi 25 atzinumus par šiem jautājumiem. Kopumā EESK ir atbalstījusi Komisijas ierosinātos pasākumus. Dažos gadījumos tā ir gājusi tālāk savās prasībās atbilstoši EP nostājai.

3. Vispārīgas piezīmes un ieteikumi

3.1. Covid-19 pandēmijas krīzei, kas ir visnopietnākā kopš Otrā pasaules kara beigām, jābūt visu ekonomikas un sociālās jomas apsvērumu un priekšlikumu uzmanības centrā. Saistībā ar šo atzinumu ir acīmredzams, ka nodokļu noziegumu un nodokļu apiešanas ekonomiskā apjoma krass samazinājums dalībvalstīm un pašai ES nodrošinātu daļu no finanšu līdzekļiem, kas vajadzīgi, lai novērstu pandēmijas radītās sekas veselības aprūpes, ekonomikas un sociālajā jomā. EESK uzskata, ka tagad vairāk nekā jebkad agrāk Eiropas iestāžu, valstu valdību un pilsoniskās sabiedrības līdzdalība visu vajadzīgo pasākumu veikšanā, lai pastāvīgi un efektīvi apkarotu nodokļu pārkāpumus un nodokļu apiešanu, ir nenoliedzams politisks un morāls pienākums. Un tas ir steidzami risināms jautājums.

⁽²²⁾ Padomes Direktīva (ES) 2016/1164 (ATAD) (OV L 193, 19.7.2016., 1. lpp.) stājās spēkā 2020. gada 1. janvārī tajās dalībvalstīs, kurām nebija savu tiesību aktu (pārējās – 2024. gadā). Padomes Direktīva (ES) 2017/952 (ATAD 2) (OV L 144, 7.6.2017., 1. lpp.) stāties spēkā 2022. gada 1. janvārī.

⁽²³⁾ Padomes Direktīva (ES) 2017/1852 (OV L 265, 14.10.2017., 1. lpp.).

⁽²⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1672 (OV L 284, 12.11.2018., 6. lpp.).

⁽²⁵⁾ Automātiska informācijas apmaiņa – AEOI.

⁽²⁶⁾ Padomes Direktīva 2011/16/ES (OV L 64, 11.3.2011., 1. lpp.).

⁽²⁷⁾ Padomes Direktīva (ES) 2018/822 (OV L 139, 5.6.2018, 1. lpp.).

⁽²⁸⁾ Ziņojumi par katru valsti – CBCR.

⁽²⁹⁾ OV L 186, 11.7.2019., 122. lpp.

3.2. Šā atzinuma galvenais mērķis ir sniegt pārskatu un ierosināt priekšlikumus efektīvākai cīņai pret šādiem pārkāpumiem, pamatojoties uz iepriekšējos EESK atzinumos paustajām nostājām. Ir jāņem vērā saikne starp dažādiem nodokļu pārkāpumiem un nodokļu apiešanas gadījumiem, izmantojot kopīgus kanālus, kas saplūst nodokļu oāzēs.

3.3. EESK atzīst Eiropas Komisijas un Eiropas Parlamenta vēlmi veicināt iniciatīvas, kas vērstas pret nodokļu noziegumiem, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un negodīgu nodokļu konkurenci, un pauž nožēlu, ka dažas galvenās iniciatīvas, piemēram, attiecībā uz uzņēmumu ienākumu nodokli, ar PVN saistītu krāpšanu un agresīvu nodokļu plānošanu, tiek bloķētas vai var tikt samazinātas dažu dalībvalstu izvēles un to sadarbības trūkuma dēļ.

3.4. EESK ierosina izstrādāt Eiropas pakta efektīvai cīņai pret krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, nodokļu apiešanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. EESK aicina Komisiju veicināt politisku iniciatīvu, kurā valstu valdības un pārējās Eiropas iestādes būtu iesaistītas šā pakta īstenošanā. Dalībvalstu sadarbībai jābūt vienam no pakta pilāriem.

3.5. Pakta efektīvai piemērošanai vajadzētu nodrošināt Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm papildu līdzekļus izaugsmes veicināšanai, lai finansētu atveseļošanas plānus pēc pandēmijas krīzes, zaļo un digitālo ekonomikas pārveidi un stabila Eiropas sociālo tiesību pilāra izveidi. Ievērojot dalībvalstu fiskālo suverenitāti, EESK aicina ES politikas veidotājus un valstu valdības ar pašreizējam traģiskajam stāvoklim atbilstošu atbildību un dāsnumu panākt vienprātību par EESK ierosinātā pakta saturu. EESK uzskata, ka vienprātības panākšanai jautājumos par Eiropas pakta cīņai pret nodokļu noziegumiem, nodokļu apiešanu, kā arī nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un terorisma finansēšanu, jābūt balstītai uz:

- a) dalībvalstu un Eiropas iestāžu apņemšanos pieņemt papildu likumdošanas un administratīvos pasākumus, kas vajadzīgi, lai efektīvi apkarotu šādus noziegumus un sliktu praksi;
- b) politiskās gribas stiprināšanu attiecībā uz dalībvalstu sadarbību un ar ES iestādēm, kas veicina efektīvu pārvaldes, policijas un tiesu iestāžu sadarbības procedūru izveidi pakta mērķu sasniegšanai;
- c) dalībvalstu apņemšanos izskaust negodīgu konkurenci nodokļu jomā un atbloķēt ar pakta mērķiem saistītās direktīvas;
- d) pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanu pakta īstenošanā.

3.6. Būtiska nozīme ir pilsoniskās sabiedrības organizāciju dalībai šajā nolīgumā un progresīvas sociālās izpratnes veidošanā nodokļu jomā. ES iedzīvotāji ļoti vēlas, lai būtu pietiekami līdzekļi kvalitatīvu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanai, pašreiz jo īpaši veselības aprūpes un pētniecības jomā, un pietiekamas sociālās aizsardzības sistēmas. Vairums uzņēmēju, kuri pilda savas nodokļu saistības, vēlas, lai tiktu izskausta izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešana, ko veic daži uzņēmumi un kas tiem rada negodīgus konkurences apstākļus.

3.7. EESK piekrīt Eiropas Parlamenta nostājai, ka "taisnīgai nodokļu sistēmai un apņēmīgai cīņai pret krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, agresīvu nodokļu plānošanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju ir galvenā loma taisnīgas sabiedrības un spēcīgas ekonomikas veidošanā un vienlaikus arī sociālo līgumu un tiesiskuma aizsardzībā" ⁽³⁰⁾. Tāpēc Komiteja ar bažām raugās uz šādu noziegumu un sliktas prakses radīto nodokļu plaisas apmēru nodokļu ieņēmumos, kā arī uz aktuālākajām tendencēm nodokļu uzlikšanā, nodokļu sloga ietekmi pārnēsot uz ienākumiem no nodarbinātības un no finanšu nozares uz reālo ekonomiku, kurā MVU ir lielāks nodokļu slogs nekā starptautiskajiem uzņēmumiem.

3.8. Nodokļu rādītāju ieviešana Eiropas pusgada pārskatos par katru valsti ir solis uz priekšu. Tomēr rezultātu novērtējums liecina, ka finanšu izlūkošanas vienību darbība, automātiskā informācijas apmaiņa un nodokļu iestāžu sadarbība daļā ES dalībvalstu nav apmierinoša gan attiecībā uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, gan krāpšanu nodokļu jomā, gan nodokļu apiešanu. EESK ierosina, lai Eiropas Komisija Eiropas pusgadā ieviestajiem nodokļu rādītājiem piešķirtu tādu pašu svarīguma pakāpi kā pārējiem rādītājiem un izstrādātu nodokļu sistēmu efektivitātes, taisnīguma, pietiekamības un pienācīgas darbības novērtēšanas procedūru.

⁽³⁰⁾ Eiropas Parlaments, turpat, 328. punkts.

3.9. EESK atbalsta jauno rīcības plānu attiecībā uz visaptverošu ES politiku nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai un uzskata, ka tas būtu steidzami jāīsteno. EESK atbalsta Eiropas uzraudzības iestādes izveidi; šādas iestādes uzdevums būtu maksimāli uzlabot dalībvalstu nodokļu iestāžu un FIU sadarbību, un tai būtu jāpiešķir dažas tiesas pilnvaras kontrolēt un izmeklēt atbildīgos subjektus visās jomās, kā arī pietiekami cilvēkresursi un tehnoloģiskie līdzekļi, lai pielāgotos noziegumu nepārtrauktai attīstībai. EESK aicina Komisiju kā šim nolūkam piemērotāko risinājumu izveidot Eiropas aģentūru, kuras uzdevums būtu cīnīties pret nodokļu, ekonomiskajiem un finanšu noziegumiem un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, kā arī uzraudzīt tiesību aktu ievērošanu un administratīvo pasākumu efektivitāti. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai ir jārīkojas saskaņoti tādos starptautiskos forumos kā FATF (ESAO), G20 un ANO. EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai būtu jāpalīdz dalībvalstīm, izveidojot tādas apmācības mehānismus kā Eiropas Nodokļu akadēmija, kas ierosināta atzinumā par programmu *Fiscalis* (10/2018) ⁽³¹⁾.

3.10. Pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vērstajam tiesiskajam regulējumam ir jānodrošina piekļuve kontu, uzņēmumu un trastu īpašnieku informācijai, ievērojot datu aizsardzības noteikumus un attiecīgo Tiesas judikatūru. Ir jānodrošina to speciālistu aizsardzība, kuru pienākums ir ziņot par konstatētu aizdomīgu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas praksi. EESK atzinīgi vērtē to, ka rīcības plānā ir ierosināts jauns režīms informatoru aizsardzībai, un prasa to neatlikt līdz 2021. gada decembrim. EESK atbalsta Eiropas Komisijas viedokli, ka jāveic pasākumi, lai līdz minimumam samazinātu administratīvo un finansiālo slogu dalībvalstīm un atbildīgajiem subjektiem.

3.11. Piektajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu iekļautie trešo pušu kontroles pasākumi būs efektīvi tikai tad, ja būs pieejams faktiskais augsta riska valstu saraksts. EESK atbalsta pārredzamu un skaidru metodiku un īsākus novērtēšanas termiņus. Komiteja uzskata, ka jaunais saraksts, kurā ir tikai divdesmit valstis un teritorijas, pēc iespējas drīzāk būtu jāapstiprina, iekļaujot vēl citas valstis, piemēram, tās, kuras ir bijušas iesaistītas nesenos skandālos. Komiteja pauž nožēlu par šķēršļiem, kurus dažas ES valstis ir noteikušas attiecībā uz piekļuvi informācijai par darījumiem ar nodokļu oāzēm.

3.12. ECOFIN nodokļu oāžu saraksts (2017) saistībā ar izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanu tika atjaunināts 2020. gada februārī. Atšķirībā no citiem sarakstiem šā saraksta priekšrocība ir tāda, ka tas ietver gan tās nodokļu oāzes, kas neveic automātisku informācijas apmaiņu, gan tās, kuras uzņēmumiem piedāvā īpašus nodokļu režīmus. Kritiski vērtējams ir tas, ka Eiropas sarakstā nav minētas ES nodokļu oāzes. Tomēr Eiropas pusgada konkrētai valstij adresētajos ieteikumos Eiropas Komisija ir norādījusi dažām dalībvalstīm, ka tās grauj savu ES partneru nodokļu bāzes. Lai gan draudiem par iekļaušanu melnajā sarakstā ir preventīva reputācijas ietekme, sankcijas nav pietiekami efektīvas.

3.13. Lai sarakstā iekļautās jurisdikcijas apņemtos veikt vajadzīgās reformas, EESK ierosina pēc nākamā novērtējuma pārskatīt regulu nolūkā aizliegt finanšu darījumus ar ES tām jurisdikcijām, kuras nav veikušas minētās reformas. Pasākumi jāattiecinā arī uz uzņēmumiem, kuri izvairās no nodokļu maksāšanas. Efektīvs pasākums būtu nepiešķirt valsts atbalstu saistībā ar Covid-19 tiem uzņēmumiem, kuri veic nepamatotus darījumus ar sarakstā uzskaitītajām jurisdikcijām, kā to apstiprinājušas dažas dalībvalstis. EESK arī aicina apsvērt iespēju šādiem uzņēmumiem liegt dalību publiskā iepirkuma procedūrās.

3.14. Starptautiski uzņēmumi darbojas visā pasaulē un ar kopīgu vadību, taču nodokļu noteikumi tiek pieņemti valstu līmenī, neņemot vērā to mijiedarbību ar citu valstu režīmiem, ja nav brīvas nodokļu konkurences ar tiem. Dažas jurisdikcijas pieņem nodokļu režīmus, kas grauj citu teritoriju nodokļu bāzes. Līdztekus vispārējam likmju samazinājumam tas ir izraisījis lejupēju fiskālo sacensību starp valstīm ārvalstu tiešo ieguldījumu piesaistē un ir radījis daudzas nepilnības un juridiskas neatbilstības. Tās izmanto ne mazums starptautisku uzņēmumu, lai krasi samazinātu savus nodokļu rēķinus. Šim

⁽³¹⁾ Atzinums ECO/470 "Programma *Fiscalis* 2021.–2027. gadam" (OV C 62, 15.2.2019., 118. lpp.).

nolūkam tie izmanto konkrētus grupas iekšējos darījumus, lai mākslīgi pārceltu lielu daļu izmaksu uz vidēja vai augsta nodokļu līmeņa teritorijām, savukārt peļņa tiek deklarēta jurisdikcijās, kurās ir zemas vai nulles nodokļu likmes un kurās šie uzņēmumi ir panākuši slepenus nodokļu neregulējumus ar valdībām. Šādā vidē lielu digitālās ekonomikas uzņēmumu peļņas novirzīšana ir īpaši vienkārša. EESK cer, ka BEPS noteikumu un ATAD direktīvu piemērošana veicinās pārmaiņas šajā jomā. Vēl ir pārāgri novērtēt rezultātus. Lai pārmaiņas būtu efektīvas, būtiska ir visu dalībvalstu sadarbība, kas ir galvenais Eiropas pakta mērķis.

3.15. ES ir pret nodokļu apiešanu neaizsargāta teritorija ⁽³²⁾. Kapitāla, preču un personu mobilitāte iekšējā tirgū saskaras ar nodokļu politikas koordinācijas trūkumu. Pēc 2008. gada krīzes ekonomikas pārvaldības attīstība bija vērsta uz izdevumu kontroli. Pēdējos gados stāvoklis ir mainījies, taču nodokļu politikas koordinācija joprojām ir nepietiekama. Nodokļu rādītāju ieviešana Eiropas pusgadā ir solis uz priekšu, kas ļāvis konstatēt dažu dalībvalstu nodokļu sistēmu kaitnieciskumu.

3.16. G20 2009. gadā uzsāka sadarbības procesu, lai apkarotu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un nodokļu apiešanu. ESAO apstiprināja jaunu globālu informācijas apmaiņas standartu – Kopējo ziņošanas standartu (CRS), kura pamatā ir automatiska informācijas apmaiņa. Vairums starptautiskās sabiedrības jurisdikciju bija apņēmušās to ieviest kopš 2018. gada janvāra. Vispārējs tā izpildes novērtējums vēl nav veikts.

3.17. Eiropas Savienībā automatisku informācijas apmaiņu reglamentē ar direktīvu par administratīvo sadarbību, kas vairākkārt ir grozīta, lai to saskaņotu ar Kopējo ziņošanas standartu. Direktīvā par administratīvo sadarbību pienākums veikt automatisku informācijas apmaiņu ir paplašināts, attiecinot to uz fiziskām un juridiskām personām un uz galvenajiem ienākumu veidiem, taču tajā ir trūkumi, kas jānovērš. Panamas dokumentu skandāls apliecināja, ka joprojām nav atrisināts jautājums attiecībā uz informāciju par aktīvu un līdzekļu, kā arī nepārredzamu starpniecības instrumentu (dažu trastu, čaulas sabiedrību, fondu u. c.) faktisko īpašnieku. Nav atrisināta arī uzrādītāja akciju anonimitāte bez publiski zināma īpašnieka, kas joprojām ir atļauta dažās valstīs. Direktīvas par administratīvo sadarbību darbības joma būtu jāpaplašina, attiecinot to uz mākslas darbiem un citiem augstvērtīgiem aktīviem, kas atrodas brīvostās un muitas noliktavās. Būtu jāatrisina arī problēma saistībā ar 19 dalībvalstu piedāvātajiem režīmiem pilsonības vai uzturēšanās tiesību iegūšanai apmaiņā pret ieguldījumiem, jo tos daudzos gadījumos izmanto nodokļu noziegumu izdarīšanai.

3.18. ESAO BEPS rīcības plāns ir globāla iniciatīva cīņai pret nodokļu bāzes samazināšanu un peļņas novirzīšanu. Progresā ziņojumiem par katru no tā piecpadsmit pasākumiem ir atšķirīgs juridiskais raksturs. Daži no tiem ir paraugprakses piemēri, bet citiem ir obligāto standartu līmenis, kas dod iespēju noteikt valstīm obligātu pienākumu iekļaut to saturu uzņēmējdarbības tiesību aktos. Daži būtiski jautājumi, piemēram, nodokļu uzlikšana digitālajā ekonomikā vai nodokļu uzlikšanas tiesību sadalījums pa valstīm, vēl nav atrisināti pasaules līmenī. Dažas valstis un pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir kritizējušas BEPS procesu un aicinājušas starptautiskās nodokļu struktūras reformu uzticēt ANO Ekspertu komitejai nodokļu jautājumos. EESK uzskata, ka ESAO ir jāpabeidz iesāktais darbs un jāsadarbojas ar ANO komiteju, lai to secinājumi būtu kopīgi un vispārināti.

3.19. ATAD direktīvas ir galvenais elements ES stratēģijā cīņai pret nodokļu apiešanu. Tās nodrošina, ka dalībvalstis saskaņoti piemēro BEPS ziņojumus, un stiprina to juridisko statusu, pakļaujot to izpildi Eiropas Savienības Tiesas kontrolei. Dažos gadījumos direktīvu noteikumi par ļaunprātīgas izmantošanas novēršanu pārsniedz BEPS darbības jomu, piemēram, attiecībā uz "izceļošanas nodokļiem", "kontrolētu ārvalstu uzņēmumu" noteikumiem, antihibrīdu noteikumiem vai vispārējās klauzulas par ļaunprātīgu izmantošanu noteikšanu. Tomēr dažu valstu iebildumu dēļ ieguldījumu noteikumi netika iekļauti, neraugoties uz to, ka Komisija un vairākums dalībvalstu tos atbalstīja.

⁽³²⁾ Cobham A. and Garcia-Bernardo J, *Time for the EU to close its own tax havens*, Tax Justice Network, 2020. gada 4. aprīlis.

3.20. EK izmeklēšana par slepeniem nodokļu nolīgumiem, kurus parakstījuši daži lieli starptautiski uzņēmumi un dažu ES dalībvalstu valdības, atklāja veicināto nodokļu apiešanas procesu nozīmi: nodokļu likmes 0,05–2 % apmērā no peļņas, kas pārskaitīta no citām Eiropas valstīm. Reaģējot uz to, ES pārskatīja direktīvu par administratīvu sadarbību, lai noteiktu par pienākumu automātiski ziņot par visiem pārrobežu nodokļu nolīgumiem, kurus parakstījusi kāda dalībvalsts.

3.21. Direktīvas par administratīvu sadarbību jaunākā pārskatīšana paplašināja automatisko apmaiņu ar pamatinformāciju par lieliem uzņēmumiem⁽³³⁾ sadalījumā pa valstīm (pārskati par katru valsti⁽³⁴⁾), ievērojot BEPS 13. pasākuma noteikumus. Tomēr šī informācija joprojām nav publiski pieejama. Eiropas Komisija ir ierosinājusi pārskatīt Eiropas Parlamenta un Padomes Grāmatvedības direktīvu 2013/34/ES⁽³⁵⁾, lai ļautu publicēt pārskatus par katru valsti. EESK uzskata, ka tā būtu jāpiemēro vismaz tiem uzņēmumiem, kuri saņem valsts atbalstu.

3.22. Ļoti svarīgs Eiropas Komisijas priekšlikums attiecībā uz uzņēmumu nodokļiem ir uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes saskaņošana. Pirmajā posmā – KUINB – nodokļu bāzi aprēķinātu saskaņā ar kopējiem noteikumiem. Otrajā posmā – KKUINB – peļņa un zaudējumi, kas katrā dalībvalstī radušies dažādiem uzņēmuma vai starptautiskas grupas meitasuzņēmumiem, tiktu konsolidēti visā ES. Iegūtais neto atlikums tiktu sadalīts starp dažādām valstīm, kurās uzņēmums darbojas, uzliekot nodokļus katrā valstī pēc iepriekš noteiktas formulas (aktīvi, pārdošanas apjoms un darbaspēks). Pastāv cerība, ka šīs konsolidācijas rezultātā tiktu izbeigta liela daļa agresīvas nodokļu plānošanas darbību. EESK piekrīt, ka nodokļu uzlikšana tiek veikta, izmantojot svērto formulu, kurā ņemta vērā pārdošanas, nodarbinātības un aktīvu atrašanās vieta. Būtu rūpīgi jāapsver intelektuālā īpašuma tiesību, datu un citu nemateriālo aktīvu vērtība.

3.23. Eiropas Komisija un ESAO uzskata, ka ar spēkā esošajiem nodokļu noteikumiem ir grūti gūt ienākumus no digitālās ekonomikas jaunajiem darījumdarbības modeļiem, kā rezultātā digitālajiem uzņēmumiem noteiktais nodokļu slogs dažādās situācijās un valstīs ir mazāks nekā tradicionālajiem uzņēmumiem. Eiropas Komisija 2018. gada martā apstiprināja divus priekšlikumus direktīvai par nodokļu uzlikšanu digitālajā ekonomikā⁽³⁶⁾ saskaņā ar ESAO darbu, kas būtu jāpabeidz 2020. gadā. Viens no tiem satur pagaidu risinājumu, bet otrs – galīgo risinājumu. Pagaidu risinājums paredz 3 % nodokļa likmi lielu uzņēmumu veiktai digitālo pakalpojumu pārdošanai (un nevis peļņai vai vietai, kur tiek radīta vērtība). Šis priekšlikums Padomē tika bloķēts. Komisija atbalsta visaptverošu risinājumu saistībā ar ESAO darbu, bet, ja līdz 2020. gada beigām vienošanās netiks panākta, tā atgriezīsies pie iniciatīvas par nodokļa uzlikšanu lielajiem digitalizētajiem uzņēmumiem.

3.24. Gan Eiropas Komisija, gan EESK⁽³⁷⁾ ir norādījušas, ka ir jāsāk debates un jāapspriež nosacījumi, kas nepieciešami, lai nodokļu jautājumos pakāpeniski pārietu no vienprātības uz kvalificēta vairākuma balsošanu. Termiņi šo izmaiņu veikšanai var būt īsāki vai garāki atkarībā no tā, cik jutīga ir dalībvalsts nodokļu joma, kurā ir plānots iejaukties.

3.25. EESK uzskata, ka milzīgās problēmas, kuras ES un visām tās dalībvalstīm rada Covid-19 pandēmijas izraisītā krīze, nav savienojamas ar jebkāda veida bezdarbību, saskaroties ar noziegumiem, kas kavē ekonomikas izaugsmi un kaitē publiskajām finansēm. Komiteja arī uzsver, ka ir jāstiprina dalībvalstu, ES iestāžu un Eiropas pilsoniskās sabiedrības grupu savstarpējā sadarbība un solidaritāte.

⁽³³⁾ To darbinieku atrašanās vieta, pārdošanas apjomi, deklarētā peļņa un samaksātie nodokļi.

⁽³⁴⁾ Ziņojumi par katru valsti – CBCR.

⁽³⁵⁾ OV L 182, 29.6.2013., 19. lpp.

⁽³⁶⁾ COM(2018) 147 final, priekšlikums direktīvai, ar ko paredz noteikumus par uzņēmumu nodokļa uzlikšanu nozīmīgas digitālas klātbūtnes gadījumā, un COM(2018) 148 final, priekšlikums direktīvai par digitālo pakalpojumu nodokļa kopējo sistēmu attiecībā uz ieņēmumiem, ko rada konkrētu digitālo pakalpojumu sniegšana.

⁽³⁷⁾ COM(2019) 8 final "Virzība uz efektīvāku un demokrātiskāku lēmumu pieņemšanu ES nodokļu politikā".

4. Īpašas piezīmes un ieteikumi

4.1. EESK iesaka paplašināt risinājumu, kas noteikts Piektajā direktīvā par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, iekļaujot tajā nodokļu apiešanas jomu, proti, likt valstīm izveidot centralizētu un publisku reģistru attiecībā uz uzņēmumu un trastu faktiskajiem īpašniekiem. Būtu arī jāizveido pienācīga procedūra, lai noteiktu to uzņēmumu faktiskos īpašniekus, kuri ir reģistrēti ārpus ES. Visiem reģistriem jādarbojas pienācīgi un samērīgi, lai sekmētu to uzņēmumu darbu, kuriem jāizpilda noteiktās prasības, jo īpaši MVU, kuriem vajadzētu nodrošināt atbalsta pakalpojumus.

4.2. Prasība identificēt visu uzņēmumu un trastu faktiskos īpašniekus būtu jāattiecinā arī uz uzraudzības akciju īpašniekiem. EESK aicina Komisiju izskatīt iespēju izveidot procedūru, kas to nodrošinātu, un, ja tas nav iespējams, noteikt to darbību aizliegumu Eiropas Savienībā.

4.3. Atlikušās nepilnības direktīvas par administratīvu sadarbību tekstā ir jānovērš, lai automātisko informācijas apmaiņu attiecinātu arī uz mākslas darbiem un citiem augstvērtīgiem aktīviem, kas atrodas brīvostās, muitas noliktavās un speciālajās ekonomiskajās zonās.

4.4. Būtu jārosina dalībvalstis pakāpeniski atcelt režīmus pilsonības vai uzturēšanās tiesību iegūšanai apmaiņā pret ieguldījumiem, kas veicina nodokļu pārkāpumus. Šāda ir Eiropas Parlamenta un EESK atzinumā SOC/618 paustā nostāja⁽³⁸⁾. Kamēr šādas shēmas turpina pastāvēt, būtu jāpieņem nepieciešamie uzraudzības pasākumi, lai nodrošinātu, ka ieguldītāji pilda savas nodokļu saistības.

4.5. Jāievieš pasākumi, par kuriem panākta vienošanās ESAO un Integrētajā tehniskās palīdzības sistēmā, attiecībā uz nodokļu ieņēmumu sadali tādās tirgus jurisdikcijās kā Indija un Ķīna. Jāpārskata ATAD direktīva, iekļaujot tajā noteikumus par nodokļu režīmu saistībā ar zemu nodokļu jurisdikcijām, jo īpaši par dividenžu vai kapitāla pieauguma repatriāciju no meitasuzņēmumiem ārvalstīs, ja ārvalstīs tie nav aplikti ar minimālajiem nodokļiem.

4.6. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta 2019. gada marta rezolūcijā⁽³⁹⁾ iekļauto prasību EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis izpētīt minimālo faktisko nodokļu uzlikšanu uzņēmumu peļņai un šādas koncepcijas iespējamo piemērošanu.

4.7. Ir jāpaplašina uzraudzības iestāžu un dalībvalstu nodokļu iestāžu sadarbība, jo īpaši nodokļu pārkāpumu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jomā, un ir vēl vairāk jāstiprina sadarbība starp Eiropu un valstu policijas iestādēm.

4.8. Valstu finanšu izlūkošanas vienības ir finansiāli un tehniski jāatbalsta, lai tās varētu efektīvi veikt savus uzdevumus.

4.9. Attiecībā uz milzīgo kapitāla apjomu, kas plūst caur čaulas sabiedrībām, kuras atrodas ES, ir vajadzīga tās politikas veidotāju izlēmīga rīcība. EESK aicina Eiropas Komisiju veikt pētījumu par čaulas sabiedrību nozīmi krāpšanā nodokļu jomā, nodokļu apiešanā un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas (pēc ATAD 1 un ATAD 2 piemērošanas), un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā, kā arī, ņemot vērā savus secinājumus, veikt visus pasākumus, kas vajadzīgi, lai novērstu iepriekš minētos noziegumus un sliktu praksi, kas notiek, izmantojot šāda veida uzņēmumus. Vajadzības gadījumā būtu jāgroza nodokļu apiešanas novēršanas direktīva (ATAD), direktīva par kapitāla pietiekamību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīva.

4.10. EESK ierosina turpmākajos ES tirdzniecības, ieguldījumu vai ekonomisko partnerattiecību nolīgumos vai pašreizējo nolīgumu pārskatītajās redakcijās saskaņā ar PTO principiem un noteikumiem iekļaut nodaļu par nodokļiem, ietverot tajā ESAO BEPS programmas rezultātus, noteikumus cīņai pret krāpšanu nodokļu jomā un nodokļu apiešanu, agresīvu nodokļu plānošanu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kā arī par nodokļu iestāžu sadarbību.

Briselē, 2020. gada 18. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*

⁽³⁸⁾ Atzinums SOC/618 "Ieguldītājiem paredzētas sistēmas pilsonības un uzturēšanās atļaujas iegūšanai Eiropas Savienībā" (OV C 47, 11.2.2020., 81. lpp.).

⁽³⁹⁾ Eiropas Parlaments, turpat, 78.–85. punkts.